

36. B Ö L Ü M

Kadına Yönelik Aile - Ev İçi Şiddet: Acil Yardım Hattı Olgusu

Duygu BUĞA¹
Elif ERSOY²

Giriş

Dünya genelinde ve tüm toplumlarda, tarih boyunca ve günümüzde kadınlar sadece cinsiyetleri nedeniyle şiddete maruz kalma tehlikesi altındadırlar. Kadına yönelik şiddeti toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynağını alan önlenemez bir insan hakkı ihlali olarak tanımlayan Dünya Sağlık Örgütü'ne⁽¹⁾ göre, dünyada her 3 kadından 1'i yakın ilişki içerisinde bulunduğu erkekler tarafından şiddete maruz kalmaktadır. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nın⁽²⁾ sonucuna göre; ülkemizde her 10 kadından yaklaşık 4'ü birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmaktadır. Bu açıdan kadına yönelik şiddetin bir alt boyutu olan kadına yönelik aile içi şiddet, ulusal ve uluslararası boyutta mücadele edilmesi gereken ciddi bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aile üyelerinden birinin, güç kullanarak veya tehdit yoluyla diğer aile üyelerini kontrol altına almaya çalıştığı evlerde kadına yönelen

şiddet⁽³⁾, kadının mevcut veya eski aile üyelerinden herhangi biri tarafından maruz bırakıldığı şiddete işaret etmektedir⁽⁴⁾ ve şiddet eylemi çoğunlukla eşi veya partneri olmak üzere, kadına en yakın ilişkide buldukları erkek tarafından uygulanmaktadır^(2,5). Kadına yönelik aile içi şiddet genellikle iç içe geçmiş bir şekilde duygusal, sosyal, ekonomik, cinsel ve/veya fiziksel şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır⁽⁵⁾. Fiziksel şiddet, maruz kalanın yaşamını ve fiziksel sağlığını tehlikeye soktuğu için en ciddi şiddet biçimi olarak düşünülse de, diğer şiddet biçimleri hafife alınmamalıdır⁽³⁾.

Kadına yönelik aile içi şiddetin, şiddet uygulayıcının kadının kendisini terk etmesini engellemek için değişeceğine ve şiddet uygulamayacağına dair kadına ümit verecek şekilde, şiddeti meşru göstermeye de çalıştığı, tekrarlayan bir döngüsü bulunmaktadır^(6,7). Yavaş, sessiz bir şekilde başlayan bu döngü, kadının benlik saygısını düşürerek, daha sonra her türlü şiddeti tolere edeceği şekilde ciddi sonuçlara doğru sinsice ilerler⁽⁸⁾. Erkeğin kadının davranışlarını

¹ Sosyal Psikolog Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi Psikoloji Bölümü, duygubuga@gmail.com

² Uzm. Psikolog, İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, elifersoy20@gmail.com

bariz şiddet belirtilerini kontrol ettikleri⁽⁵⁾ dile getirilmektedir. Aile Sağlığı Merkezlerinde çalışan sağlık çalışanları ile yürütülen bir araştırmada⁽²⁰⁾, katılımcıların önemli bir kısmının iş yaşamı boyunca kadına yönelik şiddet şüphesi veya olgusu ile karşılaştığı, ancak çoğunun mezuniyet öncesi veya mezuniyet sonrası kadına yönelik şiddet konusunda herhangi bir eğitim almadığı görülmüştür. Araştırmanın sonucuna göre, sağlık profesyonelleri kadına yönelik şiddet şüphesi veya olgusu ile karşılaştığında ilgili kurumlara rapor etme veya yasal süreçte ve öykü almada da zorlanmaktadır. Sağlık sisteminde hizmet veren doktor, hemşire ve diğer personelin kadına yönelik aile içi şiddet olgularını tanıyabilmeleri ve gerekli müdahaleleri yapmaları için gerekli programların hazırlanıp uygulanması önerilmektedir⁽²¹⁾.

Araştırmalar, aile içi şiddete maruz kalan kadınlarda sıklıkla travma sonrası stres bozukluğu^(22, 23) ve depresyon^(24,25) görüldüğünü belirtmektedir. Sığınmaevinde kalan kadınlarda travma sonrası stres bozukluğu, kendi evinde kalan kadınlarda ise majör depresyon en sık görülen tanılar olarak ifade edilmiştir⁽²⁶⁾. Aile içi şiddete maruz kalan kadınların, şiddet döngüsünden hiçbir şekilde kurtulamayacağına ilişkin inançlarının, öğrenilmiş çaresizlik ve güçsüzlük düşüncelerinin eşlik ettiği yıkıcı duygu durum ise, travma sonrası stres bozukluğunun bir alt kategorisi olarak kavramsallaştırılarak hırpalanmış kadın sendromu olarak tanımlanmıştır^(27,28). Bu olguda danışana, gerekli bilgiler aktarıldıktan sonra psikolojik değerlendirme ve psikolojik destek hizmeti için ayrıca yönlendirme yapılmıştır.

Olguda ayrıca danışanla birlikte güvenlik planı oluşturulmaya çalışılmıştır. Şiddete maruz kalan kadının daha güvenli bir duruma ulaşmasına yardımcı olmak bağlamında hayati bir bileşen olma potansiyeli taşıyan güvenlik planı, dikkati acil güvenlik ihtiyaçlarına odaklayan kriz odaklı bir yaklaşım olarak belli konulardan oluşan bir tür kontrol listesini içermektedir⁽²⁹⁾. Güvenlik planı oluşturma, her ne kadar tam bir

güvenliği garanti etmese de, potansiyel olarak tehdit oluşturan durumları azaltmaya yardımcı olduğu ve kontrol duygusu sağladığı için, aile içi şiddete maruz kalan kadınlara sağlanan savunuculuk hizmetlerinin en önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir⁽³⁰⁾.

Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede, şiddet dinamiğinin ve şiddete maruz kalan kadın ve çocukların içinde buldukları psikolojik durumun iyi anlaşılması gerektiği düşünülmektedir. Olguda karşılaşılan sorunlardan biri, 12 yaşından büyük olan erkek çocuğun ailesi ile birlikte sığınmaevine kabul edilmemesi olmuştur. Mor Çatı Raporunda⁽³¹⁾, 12 yaşından büyük erkek çocuğu ve/veya engelli çocuğu olan kadınların, çocuklarının sığınmaevlerine alınmaması nedeniyle kendilerini çaresiz hissettikleri ve çocuklarından ayrılmak yerine şiddete maruz kaldıkları eve dönmek zorunda kaldıkları belirtilmiştir.

Son olarak, olguda da görüleceği üzere, kamu kurumları veya sivil toplum kuruluşları ile bir şekilde temas ettikten ve hatta ilişkisi kesildikten sonra bile, kadının durumuna ilişkin takip veya izleme sürecinin, dayanışmayı ve kadına yönelik aile içi şiddetle mücadeleyi sürdüren önemli bir araç olduğu düşünülmektedir.

Yapılan doğru müdahaleler, aile içi şiddete maruz kalan kadınların kendilerini güvende hissetmelerini ve yaşadıkları olumsuz deneyimi daha kolay atlatmalarını sağlayabilmektedir⁽³¹⁾. Eyleme geçilmesi, şiddete maruz kalan kadının düzen ve adalet duygusunu yeniden inşa edebilmesi için zorunludur⁽³²⁾. Bu bağlamda kadına yönelik aile-ev içi şiddet konusunda ihtisaslaşmış acil yardım hatlarına önemli rol düşmektedir.

Kaynaklar

1. World Health Organization (2019). *Respect Women: Preventing Violence Against Women*. Erişim adresi: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/312261/WHO-RHR-18.19-eng.pdf?ua=1>
2. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ve T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2015). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Erişim adresi: <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>

3. Polat, O. (2013). *Adli Tıpta Bilirkişilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
4. Özkan, G. (2017). Kadına Yönelik Şiddet - Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 542-543.
5. World Health Organization (2002). *World Report on Violence and Health*. Erişim adresi: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/full_en.pdf?ua=1
6. Berber, N. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. F. Sayılıgil (ed.), *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları* (249-270). Ankara: Dipnot Yayınları.
7. Güney, S. (2017). Hırpalanmış Kadın Sendromu - Ev İçi Şiddet. E. Şenol Durak ve M. Durak (ed.), *Adli Psikoloji* (183-225). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
8. Büyükgöze, S. (2016). Erkek Şiddetiyle Mücadelede Kadınların Güçlenmesi – Mor Çatı Deneyimi: Şiddeti Adlandırmak. F. Algin Tokmak (ed.), *İçimizdeki Şiddet: Ruhsaldan Toplumsal Şiddet Görüngüleri* (117-122). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
9. Lucena, K.D.T. de, Deininger, L.D.S.C., Coelho, H.F.C., Monteiro, A.C.C., Vianna, R.P. de T., & Nascimento, J.A. do. (2016). Analysis of the Cycle of Domestic Violence Against Women. *Journal of Human Growth and Development*, 26(2), 139-146.
10. Yücel, Ö. (2019). Medeni Hukuk Açısından Toplumsal Cinsiyet, Şiddet ve Ayrımcılık. G. Uygur ve N. Özdemir (ed.), *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (161-212). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
11. Salaçin, S., Toprak Ergöner, A. ve Demiroğlu Uyaniker, Z. (2011). Kadına Yönelik Şiddet. S. Koç ve M. Can (ed.), *Birinci Basamakta Adli Tıp* (192-201). İstanbul: İstanbul Tabip Odası.
12. Kabacaoglu, G. ve Koçtürk, N. (2020). Aile İçi Şiddete Kavramsal Çerçeveden Genel Bir Bakış. N. Koçtürk ve B. Ulukol (ed.), *Aile İçi Şiddet* (1-27). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
13. Mutlu, F. (2006). *Aile İçi Şiddet Sürecinde Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Elazığ.
14. Kadın Dayanışma Vakfı (2017). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizmaları İzleme Raporu*. Erişim adresi: <https://ab-ilan.com/wp-content/uploads/2017/10/izleme-rapor-2.compressed.pdf>
15. Ranney, M.L., Choo, E.K., Cunningham, R.M., Spirito, A., Thorsen, M., Mello, M.J., & Morrow, K. (2014). Acceptability, Language, and Structure of Text Message-Based Behavioral Interventions for High-Risk Adolescent Females: A Qualitative Study. *Journal of Adolescent Health*, 55(1), 33-40.
16. Grossmann, J., Shor, R., Schaefer, K., & Bennett Cattaneo, L. (2018). Development of a Tool to Assess Client-centered Practice on a Domestic Violence Hotline. *Journal of Social Work*, 19(1), 102-120.
17. Mor Çatı (2007). *Şiddetten Uzakta: Bir Sığınak Nasıl Kurulur? Nasıl Yürütülür?* Çev. Z. Korkman. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
18. Sallan Gül, S. (2013). *Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri: Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?* (2. bs.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
19. Polat, O. (2020). *Kadına Yönelik Şiddet Olgularına Multidisipliner Yaklaşım*. İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi Kadın Hakları Adli Yardım Eğitim Seminerleri. ISBN No: 978-605-5316-39-6.
20. Kara, P., Akçayüzlü, Ö., Gür, A.Ö. ve Evsen, N. (2018). Sağlık Çalışanlarının Kadına Yönelik Şiddeti Tanımlarına İlişkin Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(3), 115-122.
21. Polat, O. (2009). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
22. Cankardaş Nalbantçılar, S. (2018). *Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Deneyimi ile Travmatik Stres Belirtileri Arasında Peritratmatik Sıkıntı ve Kontrol Kaybı ile Posttravmatik Duyguların Aracı Rolü*. Doktora Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
23. Gökler Danışman, I., Tarhan Uçar, C. ve Okay, D. (2018). Eş Şiddeti Nedeniyle Kadın Konukeverlerinde Kalmakta Olan Kadınlarda Travma Sonrası Stres ve Travma Sonrası Gelişimin İncelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(6), 537-544.
24. Han Almış, B., Koyuncu Kütük, E., Gümüştaş, F. ve Çelik, M. (2018). Kadınlarda Ev İçi Şiddet İçin Risk Faktörleri ve Ev İçi Şiddete Uğrayan Kadınlarda Ruhsal Bozulmanın Belirleyicileri. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 55(1), 67-72.
25. Spencer, C., Mallory, A.B., Cafferky, B.M., Kimmes, J.G., Beck, A.R. and Stith, S.M. (2019). Mental Health Factors and Intimate Partner Violence Perpetration and Victimization: A Meta-analysis. *Psychology of Violence*, 9(1), 1-17.
26. İrmak, Ç. ve Altıntaş, M. (2017). Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınlarda Ruhsal Dayanıklılık, Bağlanma Biçimleri, Başa Çıkma Tutumları ve Psikopatoloji. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(6), 561-570.
27. Else-Quest, N.M. ve Hyde J.S. (2021). *Kadın Psikolojisi ve Toplumsal Cinsiyet: İnsan Deneyiminin Yarı ve Daha Fazlası*. Çev. Ş. Türk. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
28. Walker, L. (2006). The Battered Woman Syndrome. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1087(1), 142-57.
29. Lindhorst, T., Nurius, P. and Macy, R.J. (2005). Contextualized Assessment With Battered Women: Strategic Safety Planning To Cope With Multiple Harms. *Journal of Social Work Education*, 41(2), 331-352.
30. Logan, T.K. and Walker, R. (2018). Advocate Safety Planning Training, Feedback and Personal Challenges. *Journal of Family Violence*, 33, 213-225.
31. Mor Çatı (2016). *Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmaları İzleme Raporu*. Erişim adresi: <https://www.morcati.org.tr/attachments/article/364/erkek-siddetiyle-mucadele%20mekanizmalarini-izleme-raporu.pdf>
32. Kuyucu, N. (2014). *AİHM İçtihadında Ayrımcılık Yasası Çerçevesinde Kadına Yönelik Şiddet*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
33. Herman, J. (2007). *Travma ve İyileşme*. Çev. T. Tosun. İstanbul: Literatür Yayıncılık.